

Indiako nekazal krisiaren alargunak

Dalit edo "ukiezin", laborari, emakume, eta gainera alargun. Indiar jendarteko hierarkia guztien azpi-azpiko mailatan kokatuta daude, eta jasaten duten zapalkuntza bazterreko posizio anizkun horren neurrikoa da.

IGONE MARIEZKURRENA IRANTZU PASTOR

Behinola lurjabeak izan ginen. Montzoia irailean iristen zen hona, eta azarora arte egiten zuen euria. Ur hari esker urtean hiru arroz uzta jasotzen genituen. Gure aitona-amonon garaian ere hala izaten zen". Janagi Natarajanek (Puvanagiri, 1959) begiak nostalgiaz bustirik oroitzen ditu garai oparagoak. "Baina 90eko hamarkada amaieran aldaketa nabaritzen hasi ginen, eta orduz geroztik egoerak okerrera egin du: euriteak azaroan bakarrik izaten ditugu, urriagoak dira, eta haize zakarragoz etortzen dira gainera". India hego-ekialdeko Tamil Nadu estatuko nekazariak arroz uzta bakarria dute gaur egun; dilistak eta garbantzuak ereiten hasi dira bigarren uzta baten bila baina, maiz, haizeteek soroak hondatzen dituzte. Selva Nayagi (Chinna Koppiyam, 1979) jurnalaria da, bere gurasoak bezalaxe: "Ez ginen sekula aberatsak izan, baina eguraldia ziklikoa zenean soldata bermatua genuen. Orain ziurgabetasunean bizi gara". Eskuak zabalik dituela ari zaigu hizketan, kailuz beteriko ahurrek lana erregutuko balute bezala.

1.400 kilometro iparralderago, India erdi-mendebaldean, Maharastra estatuan, paisaia are idorrigo ageri da. "Zekale-lurra da hau -argitu digu Aasha Ghodakek (Bhalasoari, 1972)-, garia hazten dugu". Bi hektareako eremua du; eta bina

zezen eta behi, lanerako eta esnetarako. "Ezkondur berritan buru-aski ginen: ogia egiteko irina ekoizten genuen, barazkiak, abereentzako belarra, esnea... eta soberakinak trukatzuz gainerako guztia eskuratzen genuen", dio harrotasun kondarrez. Garaian, hilabete hezeetan, errekaetako landak zeharkatzen zituzten; 2019ko montzoia, ordea, ez du kasik euririk utzi herrialdearen bihotzean eta ur-maila 150 metroa jaitsi da, lur azpian.

Indiako Meteorologia Departamentuak 2018ko urriaren plazaratu zuen txosten baten arabera, azpikontinenteko nekazal lurren %68 lehorte arriskuan daude; horietatik %33 lehorte kronikoko arriskuan.

Bien bitartean, Indiako Nekazaritza eta Nekazarien Ongizaterako Ministerioak 2016an onartutako *Manual for Drought Management* (Lehortearen Kudeaketarako Gidaliburua) dokumentuan jasotako neurriak indarrean sartu dira, Gobernuaren beraren hitzetan, "orain arteko estimazio-sistema tradizionalak alboratuz, lehortearen

ebaluaketa zehatzagoa egin ahal izateko indize eta parametro zientifiko berriak ezartzeko. Baina herrialdeko nekazari kooperatiba eta elkarteek salatzen dutenez, hedatzen ari den sarraskiaren onarpena mugatzea da Narendra Modi lehen ministroaren asmo bakarra: lehorteak zonalde bat kolpatu duela aitortu eta horren biktima diren nekazari familiei dagozkien diru-laguntzak (*Draught-hit Remuneration*) bideratzeko

bete beharreko baldintzen irizpidea zorrotzu eta gogortzea, alegia. Maharastra estatua, esate baterako, lehorte kronikoko arriskuan dago. Bertako Gobernuak Paisewari izenaz ezagutzen den sistema baliatu ohi zuen: eremu jakin batean prezipitazio defizita baldin bazegoen eta urte horretako uzta aurreko 10 urteetako batez bestekoa baino %50 urriagoa bazen, lehorte egoera deklaratzeko zuten. Maharastrako laborariak salatu dutenez, Paisewari sistemak halakotzat joko lituzkeen 9.000 herritako familiak inongo laguntzarik gabe utzi dituzte nekazal politika eta irizpide berriek.

“Ezkondur berritan buru-aski ginen: ogia egiteko irina ekoizten genuen, barazkiak, abereentzako belarra, esnea... eta soberakinak trukatzuz gainerako guztia eskuratzen genuen”

Aasha Ghodake

Aasha Ghodakeren senarrak, zorrek itota, bere buruaz beste egin zuen urte hasieran.

Herrikideek bizkar ematen diote Santhana Maryri, Indiako sineskeriek zorte txarraren eramaletzat dituztelako alargunak.

IRAULTZA BERDEAREN ITZALAK

Aldaketa klimatikoa ez da, haatik, nekazal krisi honen kausa bakarra. Mahesh Markad (Madhi, 1990) nekazaritza estentsiboan espezialdutako ingeniariak sakon ikertu du 60ko hamarkadaz geroztiko laborantza moldeen transformazioak eta eredu intentsibistaranzko joerak lurzoruan nahiz nekazari familien baitan eragindako inpaktua: "Inportazioekiko eta donazioekiko menpekotasunak, populazioaren gorakadak eta 1965-1966 urteetako lehorte latzek Indiako Iraultza Berdea eta honen erreformak aktibatu zituzten. Jomuga herrialdearen zekale beharra asetzea zen, elikadura-autosufizientziara hurbiltzea. Errendimendu altuko eta erresistentzia handiko gari aldaera arrotzak lehenik, eta halako arroz aleak gero, ekartzea izan zen garaiko gobernuaren aurreneko neurria, eta ongari kimikoen erabilera sustatzea".

Eraldaketaren lehen urteetan, ekoizpenak kolpean egin zuen gora -30 urteetan hirukoiztu egingo zen-, gero eta familia gehiago eredu berrira erakarrit. Albo batera utzi zituzten hain errentagarriak ez ziren beste labore batzuk, eta pestizidak isurtzen hasi ziren ongari kimikoek ahuldutako landareak babesteko. "Baina indiar nekazari gehienak familia-ekonomian zaildutako lurjabe txikiak ziren. Ez zuten balantze handirik egiteko ohitura eta gaitasunik, ezta epe ertain/luzerako aurreikuspenen kulturarik ere; hinduismoaren esentziarekin talka egiten baitu horrek. Berehalako oparotasunak itsututa jokatu zuten, eta eskaintza altuak nekazal produktuen prezioa jaitsiarazi zuen. Arian-arian, produktu kimikoen erabilerak haziak degradatu, lurzorua antzutu eta honen ura xurgatzeko gaitasuna murriztu du, nekazariak halako gehiago erabili behar izatera kondenatuz eta prezioak puztuz. "Landak orain gogorregiak dira bazkarik gabe geratu diren zezenek galdatzeko". Gurrpil zoro honek, horrenbestez, ekoizpena garestitu eta irabaziak murriztu ditu azken bi-hiru hamarkadetan.

Lurra lantzen jarraitu ahal izateko, maileguak eskatu beste aterabiderik ez dute aurkitu. Baina banketxeek ez dizkiete aitortzen. Sektore ezegonkorra delako, alde batetik. Eta bestetik, beharbada batez ere, nekazariak *shudrak* direlako, kasta baxueneko herritarrak; edota *dalit*

edo "ukiezinak" beste kasu batzuetan, are maila baxuagoak alegia, estratifikaziotik kanpo daudenak. "1950eko Konstituzioak kastagatiko diskriminazioa abolitu zuen arren, mailaketak bi-zi-bizi dirau jendartean", gogorazi digu Mahesh Markadek.

"Mailegu-emaile pribatu ilegalengana jotzen dute orduan -jarraitu du-. Mafia-egitura duten taldeak dira. Dirua kudeatu eta erabakiak hartzen dituen buroak hainbat mertzenario ditu bere esanetara, nekazari zordunei estortsio egin eta hauek etengabe mehatxatzeaz arduratzen direnak". Bat-bateko dirua ahalbidetzen diete laborari etsituei, baina %20-30 edota %40ko interesak eskatzen dituzte, banketxeek baino bi edo hiru bider handiagoak.

“**Santhana Maryren senarra gazterik alkoholizatu zen; “hemengo beste mutil gehienak bezala” dio burua makurtuz**”

“Hiru akreko soroak arroza emateari utzi zionean, senarrak 200.000 rupiako (2.500 euro) mailegua eskatu zion emaile pribatu bati”, azaldu digu Janagi Natarajanek. “2000 urtean hil zen depresioak jota.

DEPRESIOAK ETA SUIZIDIOAK

“Hiru akreko soroak arroza emateari utzi zionean, senarrak 200.000 rupiako (2.500 euro) mailegua eskatu zion emaile pribatu bati”, azaldu digu Janagi Natarajanek. “2000 urtean hil zen depresioak jota.

Ez zen zorra kitatzeko gai izan eta ezin izan zion estresari eutsi; jateari utzi zion, hilabeteak eman zituen etxean itxita, ahul. Behinola lurjabeak izan ginen, baina orain jornalari naiz, mailegu-emaileek lurra konfiskatu zidatelako senarrak gu utzi bezain pronto”. Genero rola aski banatuta eta sustraituta daude Indian. Gizonek, familia-buru eta babesle gisa, etxekoen beharrak diruz asetzeko eginkizuna dute, besteak beste. Hala, jendarteak eta familiak eurengandik espero duena bete nahi eta ezinean, nekazari askok euren gizontasuna frustratuta ikusten dute. Tamil Nadu estatuan, etxeen %12k emakume bat dute buru, India osoko ehunekorik altuena da; etsipenean, suizidioan edota ihesean aterabidea aurkitu zuten gizonen alargunak eta abandonatutako emazteak dira.

Maharashtra estatuko datuak are larriagoak dira: 2009 eta 2018 bitarte, 25.000tik gora nekazarik egin zuten bere buruaz beste, *National Crime Records Bureau* (NCRB) gobernu agentziaren arabera. “Senarrak 1990ean eskatu zuten aurreneko diru kopurua: 10.000 rupia (124 euro) –gogoratzen du Aasha Ghodakek-. Atzerapen bakoitzeko, interesak goitzen zizkiguten, eta senarrak mailegu berriak eskatu behar izan zituen aurrekoak ordaintzeko. Egoera eroa eta itogarria zen. Aldiro-aldiro bere bila etortzen ziren etxera, eta kotxean sartuta eramaten zuten, ez dakit nora, ez zidan inoiz kontaktu. Mehatxatzen zutela, hori bai esaten zidan: giltzapetuko zutela, eta etxekooi min egingo zigutela”. Iragan urtarrilaren 29an, Aasha Ghodakeren seme gazteenak aitaren hilotza aurkitu zuen, goizean-goiz, abereentzako estalpean. Autopsiak argitu zuenez, bere burua pozoindu zuen ongarrri kimikoak irentsita. “Urteetako borroka galdu dugula sentitzen dut. Kezka nirekin gehiago partekatu izan balitu, agian, ez luke hartu zuen erabakia hartu izango –dio Ghodakek negar-zotinka-. Gure lau seme-alabei ikasketak ematearekin amesten genuen, baina orain lanean hasi beharko dute hirian, nekazaritzaz ezer gutxi baitakite, eta lur pusketak honek ez baitu gehiago emango. Ni etxean geratuko naiz: abereez, otorduez, arropak garbitzeaz arduratuko naiz”. Rol

banaketa berberak familien erdigunean, sustengatzaile eta kohesiogile, kokatzen ditu amak/emazteak. Eta, hain justu horrexegatik, etsipena, suizidioa eta ihesa ez dira emakume indiar batek bere buruari baimentzen ahal dizkion aukerak.

EMIGRAZIOA ETA MENPEKOTASUNAK

Hirietan aukerak ugariak direlakoan, uste ustelak milaka nekazari familia lekualdatu ditu, bereziki 2000 urteaz geroztik. Behe-auzoak bete eta zabaldu dituzte. “Aurrezki apurrak hartuta mugitzen dira –azaldu digu Mahes Markadek-, eta kastaren araberrako lanak egiten dituzte. Gehien-gehienak *dalit* edo ukaezinak dira, beraz... senar-emazteak estoldak garbitzen, plastikoak biltzen edota zama-lari aritzen dira. Alaba nagusia txabolana geratu ohi da anaia-arreba gazteagoak zaintzen, eta seme zaharrek dirua eskatzera ateratzen dira”. Eskolatzerik gabe, kaleetan hazten dira, kaleak hezten ditu, eta mota guztietako trafikatzailen biktima izaten dira. “Erraza da umeak Indiako hiri handietan betirako desagertzea”, dio Markadek.

“Hamazazpi urte nituelarik ezkondu nintzen. Jornalarien lana izugarri irregularrak bilakatua zen ordurako –oroitzen du

Selva Nayagik-. Euri-bermerik eta ureztapen sistemarik gabe, lur-jabeek gure soldatak ordaintzeko ahalmena galdu zuten. Senarrak Keralara mugitzea erabaki zuen –dio-, basoetan zuhaitzak moztzen lan egitera. Hasieran bi hilabete behin itzultzen zen etxera, dirua ekartzera. Baina bisiten maiztasuna jaitziz joan zen, eta gero eta okerrago etortzen zen gainera”. Bakarrik emigratzen duten gizon asko erortzen dira adikziotan. “Bakardadeari, lanaren gordintasunari aurre egiteko baltsamo da”, dio Mahesh Markad ingeniari agronomoak. Baltsamo merkea ezinbes-

“Behinola lurjabeak izan ginen, baina orain jornalari naiz, mailegu-emaileek lurra konfiskatu zidatelako senarrak gu utzi bezain pronto”

Janagi Natarajan

Janagi Natarajan, zama buru gainean daramala

Tamil emakume nekazarien lanabesak.

tean: Estatuaren monopoliopeko alkohol eskasa edanez, kola arnastuz edota antiolitikoak hartuz ahazten dute. Mundu mailako farmakoen %22 ekoizten duen herrialdean, hiru rupiaren (0,04 euro) truke eros daiteke Tramadol opio-analgésiko pilula bat. Tamil Naduko bere herritik Kerala emigratu eta hiru urtera, Selva Nayagiren senarra konortea galduta aurkitu zuten: “Putzu lehor batera erori eta buruan kolpea hartu zuela esan ziguten. Hilabetez izan zuten ospitalean, baina alferrik”. Nayagik bost seme-alaba zituen orduan, zaharrena bost urtekoa. “Tamil zelako eraso egin ziotela pentsatzea izan zen nire lehen erreakzioa. Gero amorrua, negarra... jainkoak abandonatu ninduela sentitu nuen, erreza-tzeari utzi nion”.

Santhana Maryren (Palur, Tamil Nadu, 1964) senarra gazterik alkoholizatu zen, “hemengo beste mutil gehienak bezala”, dio burua makurtuz. Puducherry Batasun Lurraldearekin muga-mugan dagoen herri nekazari honetan, mugaz bestaldeko distilieriek erreka-urak ez ezik gizonak ere kutsatu baitituzte. “Ez zuen sekula jornalik ekarri etxera. Edanean xahutzen zuen, eta geratzen zitzaion apurra poltsikotik lapurtzen zioten lurrean botata amaitzen zuenean. Pentsa, garaian Gobernuak populazioa kontrolatzeko sustatu zuen basektomia-kanpainen parte hartu zuen ebakuntzaren truke ordaindu zioten dirua edan ahal izateko”. Santhana Maryrena laidoz, kolpez eta mespretxuz beteriko bizitza istorioa da. “Senarra gibleko gaitzak jota hil zenean,

bakea irabazi nuen etxe barruan, baina herrikideek bizkar eman zidaten kanpoan”. Izan ere, Indiako sineskeriek zorte txarraren eramaletzat dituzte alargunak; urrun eta bizitza publikotik baztertuta nahi dituzte. “Hemeretzi urte daramatzat etxetik 7:00ak baino lehen atera gabe; ez nadin izan inork goizean ikusiko duen lehen pertsona”.

DALIT, EMAKUME ETA ALARGUN

Janagi, Selva, Aasha eta Santhana Indiako nekazal krisiaren biktimak dira, baina ez da buru gainean eusten duten zama bakarra. Intersekzionalitatea ezinbesteko prisma da Indian ezer ulertzera hurbiltzeko: emakume hauek kasta, klase, genero eta gainerako hierarkia sozialen azpi-azpiko mailatan kokatuta daude, eta jasaten duten zapalkuntza bazterreko posizio anizkun horren neurrikoa da.

Akila Natarajan (Thiruvarur, Tamil Nadu, 1977) Nagapattinamgo Alargunen Federazioko koordinatzaileak modu argigarrian kontatu digu senarra galteak nola areagotzen duen zahurgarritasuna: “Senarrak etxe barruko zigortzaileak izaten dira kasu askotan; baina, aldi berean, kanpoko balizko erasotzaileak uxatzen dituzte. Maila altuko gizonak kasta baxuenetako emakumeak bortxatzea oso ohikoa da. Familia-buruaren figura hori desagertuta, ordea, maila altukoek ez ezik, maila bereko gizonak ere erasogarriztat jotzen dituzte emakume hauek”. Alargundutakoan, *thali* ezkontza-lepoko kantzera behartzen ditu tradizioak, *shari* kolore-

“Ez ginen sekula aberatsak izan, baina eguraldia ziklikoa zenean soldata bermatua genuen. Orain ziurgabetasunean bizi gara”

Selva Nayagi

Selva Nayagi, alargunak identifikatzen dituen bindi zuria kopetan duela.

tsuak alboratu, eta kopeteko *pottu* edo *bindi* puntua zuriz markatzera, ez gorritz. Seinale identifikatzaileak dira, status jakin baten markak. Ezin dute ospakizunetan parte hartu, eta berriz ezkontzea kasik ezinezkoa da birjintasuna aspaldi galdu zuen emakume batentzat. “Baina beren seme-alaben euskarri bakarra dira –dio Natarajanek–, eta hauek aurrera ateratzea bilakatzen da haien helbu bakarra. Jornalari izatetik bizitzerik ez badago, aberatsen etxeetako komunak garbituko dituzte, mota guztietako estortsioak onartuko dituzte, edo prostituziora joko dute, besterik ez bada”. Kanpotik, nekez pentsatzen ahal dugu emakume hauen sufrimendu-gaitasunaren helmene. Dalkien mendekotasuna bezain handia da, edozein kasutan. ●

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

LUA arkitektoak
ARKITEKTURA eta HIRIGINTZA
www.luark.com
948132697 - Arga ibaila kalea 28-30 Iruña

DATU PERTSONALEN BABESA

EUROPAKO ARAUTEGI BERRIA
Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

© 943 453 588 · www.sigacus.com